

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 57 / Desembre 2012

Consell de
Mallorca

Núm 57

Època 5. Desembre 2012

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

Vincle, afecció i acolliment familiar temporal

Eva María Muñoz Santos, educadora social;
Montserrat Germain Ariso, educadora social;
María Ángeles Vallés Bustamante, treballadora social;
Pere Fullana Faconer, sociòleg;
Juan Carlos Alba Meléndez, psicòleg,
tècnics del Programa de Famílies Cangur de l'IMAS.

RESUM

En aquest article exposarem les raons profundes que porten les administracions competents en protecció de menors a proposar, promoure i mantenir programes d'acolliment familiar de caràcter temporal.

I com, a través d'aquesta mesura de protecció, els nins poden arribar a desplegar de forma positiva diferents capacitats, com vincular i aferrar-se a persones que el protegeixen, i que afavoriran la resta del seu desenvolupament.

Cal dir que ens basam en diferents estudis i teories existents sobre el tema i, sobretot, en la nostra pròpia experiència com a tècnics del Programa de Famílies Cangur de l'IMAS.

Paraules clau

Vincle, afecció, acolliment familiar temporal, resiliència, família d'origen, família acollidora.

Desenvolupament de l'afecció

D'entrada, s'ha de recordar que l'afecció no és una finalitat en ella mateixa, sinó que és un sistema que prové d'unes condicions òptimes per al desenvolupament biopsicosocial del bebè i de l'infant, és a dir, de la seva evolució integral i integrada. Es relaciona amb l'evidència que l'ésser humà és un animal social i que sols arriba a ser humà en contacte amb altres humans. És sabut, també, que la qualitat d'aquest contacte determinarà, en bona mesura, el desplegament òptim de la cria humana.

Així, el coneixement que actualment es té sobre la necessitat de disposar d'un entorn familiar per al desenvolupament de l'ésser humà es fonamenta en la teoria etiològica de la salut mental i les seves pertorbacions, segons la qual el bebè i el nin petit "hauran d'haver estat criats en una atmosfera càlida i haver estat units a sa mare (o persona que en fa les funcions) per un vincle afectiu íntim i constant, font de satisfacció i d'alegria per a ambdós".

La repercussió de la privació de cures maternes variarà d'acord amb factors hereditaris, edat del nin, durada i grau de manca soferta, i més recentment s'ha inclòs entre aquests factors la resiliència, que determina com afecta i com se superen de forma positiva les experiències negatives; concepte aquest que sembla situar-se a mitjan camí entre la fortalesa natural de cada persona i l'existència en grau mínim de l'establiment de relacions suficientment bones per generar una seguretat interna sostenidora i de la possible retroalimentació entre ambdues nocions.

Rutter (2007) defineix la resiliència com "*el fenomen pel que els individus assolixen relativament bons resultats encara que estiguin exposats a experiències adverses*".

Després d'una situació traumàtica, el nin evoluciona bé si té un "tutor de resiliència", algú amb qui pugui establir vincles segurs, afecció segura.

Per tant, atenent el que s'ha dit fins aquí, és bona d'entendre la relació existent entre vincle, afecció i acolliment familiar temporal, entenent aquest com a mesura de protecció que adopta l'entitat pública competent com a forma d'exercir la guarda a través de la qual una persona o nucli familiar s'encarrega de cuidar un menor amb l'obligació d'acompanyar-lo, alimentar-lo, educar-lo i procurar-li una formació integral. Tot això amb la finalitat d'integrar-lo en una vida familiar que substitueixi o completi temporalment la seva d'origen.

En alguns casos, els nins que passen a ser acollits per famílies de forma temporal han pogut tenir l'experiència de tenir uns pares que, malgrat les dificultats, han pogut oferir certa protecció i seguretat als seus fills, possibilitant en els menuts una base d'afecció segura.

En canvi, en altres casos, ens trobam nins que no han pogut disposar des del seu naixement de cap figura de protecció i seguretat. En aquest punt es troba la gran tasca de les famílies acollidores: oferir plenament la seva família i el seu entorn com espai on el nin pugui experimentar "ser estimat, protegit i cuidat" i així establir un vincle afectiu adequat que li permetrà poder establir, al seu torn, relacions positives durant la resta de la seva vida.

La importància d'acceptar el nin i la seva història

L'autèntic vincle passa per relacionar-se de forma íntegra amb el nin. Això significa que es podrà contribuir al seu desenvolupament òptim si se l'accepta plenament com és, la qual cosa passa necessàriament per acceptar tot allò que ha format, està formant i formarà part de la seva biografia. Res no s'ha d'excloure de la seva història. Així, hauria de poder rebre el missatge explícit i implícit que en la família que l'acull temporalment hi té cabuda el diàleg obert, la disponibilitat sincera, honesta i clara que qualsevol cosa que faci referència al menor pot i ha de ser tractada. Podria afirmar-se tal volta que és la via règia per a què el nin passi per l'experiència de ser respectat, acceptat, sense cap rebuig ni exclusió i estimat de manera profunda, significativa i sincera.

D'aquí l'esforç continuat des dels programes d'acolliment a través dels cursos de formació, i també de la tasca constant dels tècnics responsables de dur a terme el seguiment de l'acolliment, per tractar d'apropar-se de manera benvolent i neutra, comprensiva vers allò que ha comportat la desintegració de la família d'origen del menor. Existeix la creença que el nin se sentirà més comprès i, per tant, més estimat si es manté una posició intransigent, censora, persecutòria vers aquells que no han pogut tractar-lo de manera curosa, atenta, amorosa i ferma. D'aquesta manera, allò que probablement s'esdevindrà serà que el nin sentirà que una part d'ell, aquella que el lliga als seus orígens, no només no és acceptada i compresa, sinó que és rebutjada, foragitada i, per tant, ell torna a ser rebutjat, no estimat.

No s'ha d'oblidar que haver estat abandonat en realitat (no en la fantasia, com fan en general els nins) genera patiment, que pot manifestar-se de diverses maneres, mantenint-se viu el perill de ser abandonat de bell nou. Tot això, molt probablement, pot ser que generi poderosos sentiments de desconfiança, de no poder creure en ningú, ni en els progenitors que l'abandonaren, ni en els acollidors que també poden arribar a desfer-se d'ell, la qual cosa comportarà fissures en la seva seguretat i autoestima; fet que, entenem, afectarà la convivència diària.

Vincular-se amb el nin de manera profunda i significativa és mantenir vinculats els diferents moments relacionals que constitueixen la vida del menor; dels diferents mōns que s'entrellacen en la temporalitat de l'acolliment. És evitar fer bocins i desconnectar, separar tot allò viscut pel nin abans i després de la separació dels qui el procrearen, ja que afectarà notablement la construcció de la seva identitat, el seu equilibri i el seu desenvolupament; en definitiva la seva salut mental.

El vincle que s'estableix en tot acolliment temporal inclou sempre tres elements que ens atreviríem a dir que estan obligats a conviure necessàriament, a coexistir: els acollidors, el nin i "els altres", els que l'engendraren. Per tant, la manera en què els acollidors visquin "els altres" determinarà la relació que estableixin amb el nin acollit i la qualitat del vincle.

Un altre afer de resolució complicada i font important de conflicte és la manera com s'establiran els sentiments d'identificació i pertinença del nin acollit amb la família que no és la seva; que ho serà sols per un període determinat de temps; que no serà la seva definitivament. El progressiu reconeixement del nin acollit com a pertanyent també a aquesta llar i a la família que acull, promou que el menor acollit els reconegui en la seva funció paternal. Se sap que sense l'establiment, sense un bon funcionament d'aquests sentiments d'identificació i pertinença, el menor probablement serà sentit com un estrany i probablement així s'hi sentirà. Però també se sap que els nins separats de la seva família d'origen que conviuen amb un

altre nucli familiar (adoptats, acollits temporal o permanentment) han d'acarar les dificultats pròpies relacionades amb el sentit de pertinença, quin és el grup al qual pertanyen, quins són els seus referents. En aquest punt cal recordar allò que dèiem abans sobre els tres elements que participen i defineixen l'acolliment temporal: els acollidors, el nin i "els altres", els progenitors, I semblaria que la resolució del conflicte de pertinença passaria per la responsabilitat i fidelitat dels adults acollidors que, amb la seva maduresa personal i emocional puguin complir amb el compromís vers ells mateixos i vers les institucions a les que han ofert col·laboració per exercir les seves funcions com a acollidors.

Consideració final

Per tant, la idea en què es basa l'acolliment familiar temporal és oferir la possibilitat que els nins de pocs anys puguin créixer en un entorn familiar que els ofereixi la possibilitat de sentir-se estimats, acceptats, protegits i segurs, circumstàncies d'importància cabdal per al desenvolupament integral del nin.

En experimentar que la família que el cuidarà durant una etapa important de la seva vida l'estima i accepta com és, el nin podrà aprendre a establir vincles afectius positius i així poder relacionar-se i arribar a aferrar-se a altres persones que apareixeran al llarg de la seva vida.

Bibliografia

- ÁLVAREZ, Anne**, *Una presència que da vida*, Biblioteca Nueva, Madrid, 2002.
- BRAZELTON, T. B.**, *El saber del bebé*, Paidós, Barcelona, 1989.
- CAPER, R.**, *Els fets immaterials*, Viena Edicions, Barcelona, 2003.
- COROMINAS, J.; FIESCHI, E.; GRIMALT, A.; GUÀRDIA, M.; OROMÍ, I.; PALAU, M.; VILOCA, LL.**; *Processos mentals primaris*, Grup del Llibre, Barcelona, 2008.
- COROMINAS, Júlia**, *Psicopatología arcaica y desarrollo: un ensayo psicoanalítico*, Paidós, Barcelona, 1998.
- CYRULNIK, B.**, *Los patitos feos*, Gedisa, Barcelona, 2003.
- GRIMALT, A.**, *Algunes idees sobre desenvolupament psicològic infantil en el pensament de Bion*, *Revista Catalana de Psicoanàlisi*, Vol. VII, núm. 2, 1990, pàgs. 259-272.
- MELTZER, D. i HARRIS, M.**, (1982) *El paper educatiu de la família*, Espaxs, Barcelona, 1989.
- MILLER, L.**, *Comprendiendo a tu bebé*, Paidós, Barcelona, 1996.
- MIRABENT, V., RICART, E.** (compiladores), *Adopción y vínculo familiar*, Paidós, Barcelona, 2005.
- PIONTELLI, A.**, *Del feto al niño*, Espaxs, Barcelona, 2002.
- RIUS, M.; BEÀ, N.; ONTIVEROS, C.; RUIZ, M.J.; TORRAS, E.**; *Adopción e identidades*, Octaedro, Barcelona, 2011.
- RUTTER, M.** *Resilience, competence and coping*. *Child abuse Negl.* 3, 2007, pàgs. 205-209.
- SPITZ, RENÉ A.**, *El primer año de vida del niño*. Aguilar, Madrid, 1987.
- STERN, Daniel N.**, *Diari d'un bebè*, Columna, Barcelona, 1996.
- TIZÓN, Jorge L.**, *Pérdida, pena, duelo*, Paidós, Barcelona, 2004.
- TORRES DE BEÀ, E.**, *La mejor guardería, tu casa*, Plataforma Editorial, Barcelona, 2010.
- VILAGINÈS, Carme**, *L'altra cara de l'adopció*, l'Esfera dels llibres, Barcelona, 2007.
- WINNICOTT, D.W.**, *Conversando con los padres*, Paidós, Barcelona, 1993.